

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium memorandorum vires naturales et commoda comprehendens a Plinio data

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Liber xxxi [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

Nam inter amatoria esse magi dicunt. Inhibet & fimum coclee & columbinum cum oleo & vino potum;

Gallinacci dexter testis cum arietina pelle: adalligatus venerē excitat Qui in vrinam canis suam ingesserit: dicitur fieri ad venerem pigrior. Membrana senectutis anguim triduo inhibet. Ac serū exempto caseo cum modico sale. Mustele cinis si detur in ossa galinaceis pullis & colūbinis: tutos esse a mustelis. Ebrietatem arietis pecudum assus pulmo presumpus. Hirundinis rostri cinis cum mirra tritus: & in vino quod bibatur inspersus: securos prestabit a temulentia. Hoc inuenit horus assirorum rex.

Hory

Capitulum. vi. De miraculis quarūdam bestiarum.

Eligua miracula ex his dicemus Eos qui arborarii pici rostrum habeant: & mella eximant: ab apibus non attingi.

Porcos sequi eos a quibus cerebrū corui acceperint in offa. Pulverem in quo se mula volitauerit corpori aspersum: mitigare ardores amoris. Sorices fugari si vnus castratus emittatur.

Anguina pelle & felle & farre cum serpilo contrito vno die: deiecit in fauces boum vna maturefcent: toto anno eos valere. Pulvere vestigio anguim collecto sparsas apes in alueario reuertit.

Arietis dextro teste preligato: oues tantum gigni. Non laceffe re villo labore eos qui neruos ex alis & cruribus gruū habeāt. Mulas non calcitrare cum vinum biberint. Vngulas tantū mularū repertas: neq; aliam vllam materiā que nō petroderetur a veneno figis aque: cum id dandum alexandro magno: magna aristotelis infamia excogitatum.

Iber. xxxi: Agit de aquis & aquatilibus remedijsq; ex eis.

Capitulum primum. De laude aque.

Aque elementū ceteris omnibus imperat. Terras deuorat. Aque flamas necant. standūt in sublime. & celū quoq; sibi vendicāt. Ac nubium obtentu: vitalē spiritum strangulāt. Que causa fulmina edidit ipso sibi discordāte mundo. Quid esse mirabilius pōt aquis ipsi in celo stantibus? At ille ceu parum sit in tantam venire altitudinem rapiunt eo secum piscium examina. Sepe etiā lapides subuehunt portantes aliena pondera. Omnis terre vires aquarum esse beneficii.

Ca. ii. De differentia aquarum. medicinis eorū & obseruationibus.

Micant benigne passimq; in plurimis terris: alibi calide
e alibi frigide: alibi iuncte: vt in terebellis aquitanica gēte.
Exin in pireneis mōtibus tenui interuallo discernēte. Alibi tepide gelideq; auxilia morborum conferentes. Dignū memoratu villa est quam vocabat Cicero achademiam: eruperunt fontes calidi perq; salubres oculis celebrati: vt protinus cognoscat misterium eius haustus.

In eadem campanie regione simeffane: aque sterilitatem feminaz et virorum insaniam abolere prodūtur. In auaria insula calcinosis mederi iuxta romam albule aque vulneribus medentur. Tesciro rum fons conceptus mulieribus representat. Custodit partus limis fons in archadia: abortus fieri non patitur. E diuerso in pirhea flumen aphrodisium steriles facit. Ciduus cilicie amnis podagricis medetur. Tungri cuntas gallie fontes habet insignem plurimis bullis stilantē: ferruminei saporis (quod non nisi in sine potus intelligitur) purgat corpora. Tertianas discutit. calculorumq; vitia. Eadem aqua igne admoto turbida fit, ad posterū rubescit. Leucogei fontes inter puteolos & neapolim: oculis & vulneribus medentur. Cicero in admirandis posuit: reatimis tantū paludib; vngulas iumentorum indurari. Suditiis in Erithe fontes tradit duos: ceromē ex quo bibentes oues nigras fieri: Mellen ex quo albas: ex vtroq; varias. Theophrastus in thuriis Chratin cādorē facere: Sibarin nigritiā bobus ac pecoribus. Quin & hoies sentire differentiā eam. Nam qui sibarin bibant: nigriores esse: durioresq; et capillo crispo. qui ex chratide candidos mollioresq; & porrecta coma. In boetia ad trophoniū duo sunt fontes: quorū alter memoriam: alter obliuionē affert. In cilitia apud opidū gisdū riuus fluit: ex quo bibentiū subtiliores sensus fieri Varro tradit. zame in affrico: ex quo canoras voces. Vinū tedio venire his qui ex clitorio fonte biberint. Eoq; inebriari. Polycletus explere olei vicē iuxta solos Cilicie fontē. Cizice fons cupidinis vocat: ex quo potantes amorē deponere mutianus credit. Quod si quis fide carere aliqua ex his arbitretur: discat in nulla parte nature maiora esse miracula. In iudea riuus sabbatis omnibus siccatur.

Ca. iiii. De qualitate aque et salubritate & vitis.

Limus aquarū vitium est. si tñ idem amnis angulis scateat salubritatis inditiū habetur. Sicuti frigoris tneas in fonte gigni. Ante omnia dānantur amare. & que scrobem statī implēt. Dānantur imprimis fontes qui cenū faciūt. quiq; malū colorē corporib; gignūt. Et si vasa erea inficiunt. Aut si legumina tarde pcoquūt. Si liquate

ter terram linquunt. decocteq; crassis obducunt vasa crustis. Aquā salubrem aeri q̄ simillimā esse oportet. Aquarū salubriū sapor odor ve nullus esse debet. Quidā statera indicant de salubritate frustra te diligentia; quando perrarū est vt leuior sit aliqua. Certior subtilitas inter pares meliorē esse q̄ue calefiat refrigereturq; celerius Vitiose aque remedium est si coquatur ad dimidias partes.

Aqua frigida iniecta sistitur sanguis. Estus in balneis arcetur; siquis ore teneat. Horū annium comparatione differentia supra dicta deprenditur: Cum q̄tum virgo tactu prestat: tantum prestat marcia haustu

Aquarū sunt note iuncas: aut arundo: aut herba. multūq; ali cui loco pectore incumbens rana. Salix enim erratica: aut alnus: aut hederā sponte proueniunt & corinatione aque pluuie in locū humiliorem e superioribus destuētis augurto fallaci. Certior multo nebulosa exalatio est: ante ortum solis longius intuentibus. Quod ex edito quidam specularunt: proni terram mente attingēte. Est & peculiaris estimatio peritis tantum nota: quam feruentis simo estu sequuntur. dieiq; horis ardentissimis: qualis ex quoq; loco repercussus splendeat. Nam si terra sicente humidior est ille: in dubitata spes promittitur. Sed tanta intentione oculorum opus est vt indolescant. Quod fugientes: ad alia experimenta decurrunt: loco in altitudinem pedum quinq; defosso. Ollisq; e figulino opere crudis: aut peruncta pelui erea cooperto: lucernaq; ardente concamerata frondibus: dein terra: Si figulinum humidum ruptū ve: aut si in aere sudor vel lucerna sine defectu olei resticta: aut etiam velus lane madidum reperitur: non dubie promittunt aquas. Quidam & igne prius excolunt locum: tanto efficaciore vasorum argumento. Terra vero ipsa promittit candicantibus maculis aut toga glauci coloris. In nigra enim scaturigines non fere sunt perhennes. Aqua semper dulcis in argilosa terra. frigidior in toffo. Oportet autem fodientibus humidiores assidue respōdere glebas faciliusq; ferramenta descendere. Depressis puteis sulfurata vel aluminosa occurrentia putearios necant. Experimentū huius periculi est demissa ardens lucerna si extinguitur.

Ca. iiii. adhuc qualitates aque.

Omnis aqua hieme dulcior. estate minus. autumno minime. Minusq; per siccitates; Tales sunt aque terre per quas fluunt. Qualesq; herbe qua lauant succi. Nascuntur fontes decisis pleriq; siluis; quos arborum ali

menta consumebant.

Ca. vi. Ratio aque ducende,
Et medicine ex aquis maris

c Eterum a fonte duci sicilibus tubis vtilissimū est: crassius
dine duum digitorum: commissuris pixidatis: Ita vt su-
perior intret: calce viua ex oleo leuigatis.

Est vtilis sulphurata aqua neruis, aluminata paralyticis, aut simili morbo solutis. Bituminata aut nitrosa vtilis est bibendo atq; purgationibus.

Marine aque calfaciunt ad neruorum dolores, ferruminata & fracturas ossaq; confusa. Item ad corpora siccāda, Qua de causa & frigidus mari vtuntur. Principalis vero nauigandi pthisi affectis vt diximus: aut sanguinem egerentibus. Neq; enim egiptus propter se petitur: sed propter longinquitatē nauigādi. Quin & vomitiones ipse plurimis morbis instabili volutatione commote: capitis oculorū pectoris medent. Omnibusq; ppter que eleborū bibitur. Aquā vero maris p se discutiendis tumoribus putant medici: si illa decoctā hordeacea farina ad parotidas. Emplastris etiam maxime albis & malaginis miscent. Prodest & infusa crebro scitu. Bibi quoq; non sine iniuria stomachi ad purganda corpora bilem q; atram: aut sanguinem concretum reddendum altera pte. Quidam & in quartanis dedere eam bibendam, & in tenasms, ar ticularibusq; morbis asseruatam. Et in hoc vetustate virus deponem. Aliqui decoctam, omnisq; ex alto haustam, nullaq; dulciū mixtura corruptam, In quo vsu precedere vomitum volunt. Tunc quoq; acetum aut vinum aqua miscent. Clisteribus quoq; marinam infundunt tepesactam. Testium quidem tumori: non validius remedium putant. Item pernionum vitiiis antevlcera, Similimodo pruritibus psoris & lichenum curationi. Lendes quoq; & capitis animalia hac curantur. Et liuentia reducit ad colorem. In quibus curationibus post marinam aceto calido fouere plurimum prodest. Quin & ad ictus venenatos salutaris intelligitur. Calida autem in his assumitur. Suffitur eadem cum aceto capitis doloribus. Tormina quoq; & coleram calida infusa clisteribus sed ant, Difficilius perfrigescent marina calefacta. Mammis rigentes precordia, maciemq; corporis piscine maris corrigunt. Aurium dolores capitis grauitates cum aceto feruentium vapor. Rubiginem ferri marine celerrime auferunt, Pecorum quoq; scabiem sanant. Lanasq; emolliunt.

Sibi quisq; aquā maris faciet. Illud in ea ratione mirum: sexta
riis salis cum sex aque sextariis: falsissimi maris vim & naturā im-
plet. Moderatissimum autem putant supradictam aque mensurā
octonis cyathis salis temperari: quoniam & nervos ita calefaciat
& corpus non exasperet

Hidromelli ex imbre puro cū melle temperabatur quondā qđ da
retur appetentibus vinū egris: veluti innocētiorē potu. Damnatū
iam multis annis hisdē vitis quibus vinū nec hisdēmytilatibus.
Nauigantes defectu aque dulcis laborant. Huic quoq; subsidia de
monstrabimus. Expansa circa nauim vellera madescūt: accepto
halitu maris: quibus humor dulcis exprimitur. Itē demissis in ma-
re rheticulis concaue e cera pile: vel vasa inania obturata: dulcem
intra se colligunt humorē. Nam in terra marina aqua argila perco-
lata dulcescit. Luxata hominū corpora & quadrupedū natādo in
cuiuslibet generis aquā facillime in artus redeunt. Est & in metu pe-
reginantium vt tēptent valitudinē aque ignote. Mustus qui in
podagra aqua fuerit podagris ilitus prodest. Item oleo admixto talorū do-
lori tumoriq;: Spumaq; aque affricū verrucas tollit. Nec non are-
na litoris maris. Precipue tenuis & solibus candens in medicina ē
siccandis corporibus coopertis hidropicorum aut reumatismof sē-
sientium.

Ca. vii. de generibus salis &
eius arte & confecturis.

Aliquod salis genus ex aquis maris sponte gignit: spuma in
extremis litoribus ac scopulis relicta. Hec enim omnis rore densa-
tur. Et est acrior que in scopulis inuenitur. Sunt & montes natui
salis: vt in indis hormenus: in quo lapicidarum modo ceditur re-
nascens. maiusq; regum vestigal ex eo: q̄ ex auro ac margaritis.

Omnis locus in quo reperitur sal sterilis est nilq; gignit. Gallie
germanicq; ardentibus lignis aquam salſam infundunt ad sal faci-
endum Quercus optima & que per se cinere sincero vim salis red-
dat. Alibi corilus laudatur: ita infuso liquore salſo. Carbo etiam
in salē vertit. Quicūq; ligno cōficiū sal niger est. Apud theofra-
stū inuenio imbros arūdinis & iunci cinerē decoq̄re aq̄ solitos: do-
nec exigū supesset hūoris. Quin & e muria salſamētoꝝ recoquif
Iterūq; cōsumpto liquore ad naturā suā redit. Salſissim⁹ sal qui sic-
cissimus. Suauissimus oīm tarētinus atq; cādissimus & de cetero

fragilis qui maxime candidus. Pluuia dulcescit omnis. Suauio-
rem tñ rores faciunt. Sed copiosum aquilonis flatus. Austro nō na-
scitur Ad obsonium & cibū vtilior quisquis maxime liquefit. Itē
humidior. minorē enī amaritudinē habent. Seruandis carnibus ap-
tior acer & siccus. Pecudes armenta & iumenta maxime sale sol-
licitantur ad pastū: multum largiores lacte: multoq; gratiore in ca-
seo dote. Ergo hercule vita hūanior sine sale nequit degere. Adeo
q; necessariū elementū est: vt transferit intellectus ad voluptatem
Animi quoq; samia sales appellant omisq; vite lepos & summa
hilaritas laborumq; requies nō alio magis vocabulo cōstat. Hono-
ribus militieq; interponit salariis inde dictis. Varro etiā pulmē-
tarii vice vsos auctor est. Esitasse ei salē cum pane & caseo.

Optimum quod olei quandā pinguitudinem reddit. Est enī
in sale pinguedo quod miremur.

Ca. ix. de medicinis salis.

Aiunt dentes non erodi neq; putrescere si quis cotidie mane ier-
tuno stomacho salē contineat sub lingua: donec liquefeat Estus
balarum cōualescentes vt tolerari possint lingue subditus pstat.

Nernorum dolorem maxime vsurpanda obseruatione circa hu-
meros & renes: in saccis aqua seruēri crebro madefactus leuat. Po-
dagras cum farina extenuat. melle & oleo tritus. Ibi maxime obser-
uanda vsurpatione qua nil esse vtilius sole & sale dicunt. Itaq; cor-
nea videmus corpora piscatorum. Sed hoc precipuum dicatur in
podagris. Tollit & clauos pedum. Item & perñiones.

Liber. xxxii. continet promiscuas ad varias passiones
medicinas ex aquatilibus.

Ca. i. de echeneide pisce mi-
rabili & torpedine.

Ruant venti licet: seuiāt pcelle: imperat furori. vitesq; tantas cō-
pescit: & cogit stare nauigia: q̄ non vincula vlla: nō anchore pon-
dere irreuocabili facte. infrenat impetus & domat mūdi rabie: nul-
lo suo labore nō retinendo: aut alio mō q̄ adherēdo Hec tātū est
fatis cōtra tot impetus vt vetet ire nauigia. Sed armate classes impo-
nunt sibi turrim: ppugnacula: vt in mari quoq; pugnet velut e mu-
ris. Heu vanitas humana: cū rostra illa ere ferroq; ad istus armata
semipedalis inhibere possit ac tenere deuincta pisciculus. Fertur